

KEELEPOLIITIKA

Üks eesmärke, mille nimel Euroopa Liit töötab, on liikuvuse ja kultuuridevahelise mõistmise edendamine. Euroopa Liit (EL) on sel põhjusel seadnud väga olulisele kohale keeleõppe ning rahastab selles valdkonnas arvukaid programme ja projekte. EL on seisukohal, et mitmekeelsusel on Euroopa konkurentsivõimes suur tähtsus. Seetõttu näeb üks ELi keelepoliitika eesmärke ette, et iga Euroopa kodanik peaks lisaks emakeelele valdama veel kahte keelt.

ÕIGUSLIK ALUS

Keeleline mitmekesisus on Euroopas igapäevane reaalsus. Keeled on Euroopa identiteedi lahutamatu osa ja kultuuri kõige vahetum väljendus. Euroopa Liidus, mis on rajatud juhtlausele „Ühinenud mitmekesisuses“, annab võime suhelda mitmes keeles üksikisikutele, organisatsioonidele ja ettevõtetele olulise eelise. Keeled on olulised ka ELi kultuurilise ja keelelise mitmekesisuse austamisel.

Keelelise mitmekesisuse austamine, nagu ka üksikisiku austamine ja avatus teiste kultuuride suhtes on ELi põhiväärtused. Nii on sätestatud Euroopa Liidu lepingu preambulis, kus on sellele viidatud sõnadega „saades innustust Euroopa kultuurilisest, religioosest ja humanistlikust pärandist“ ning „kinnitades oma ustavust vabaduse ja demokraatia põhimõtetele, [ning] inimõiguste [...] austamist“. Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 on pööratud suurt tähelepanu inimõiguste austamisele ja mittediskrimineerimisele ning artiklis 3 on sätestatud, et EL „austab oma rikkalikku kultuurilist ja keelelist mitmekesisust“. Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 165 lõikes 2 rõhutatakse, et „liidu tegevusega püütakse arendada Euroopa-möödet hariduses, iseäranis liikmesriikide keelte õpetamise ja levitamise kaudu“, austades samal ajal täiel määral kultuurilist ja keelelist mitmekesisust (ELi toimimise lepingu artikli 165 lõige 1).

Aastal 2000 vastu võetud ELi põhiõiguste harta, mille Lissaboni leping muutis õiguslikult siduvaks, keelab diskrimineerimise keele alusel (artikkel 21) ja kohustab liitu austama keelelist mitmekesisust (artikkel 22).

1958. aastal vastu võetud esimest määrust, milles määrati kindlaks endises Euroopa Majandusühenduses kasutatavad keeled^[1], on muudetud seoses uute liikmesriikide ühinemisega, ning koos Euroopa Liidu lepingu artikli 55 lõikega 5 määratletakse selles ELi ametlikud keeled^[2]. Vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 24 võib iga liidu kodanik

[1]EÜTL 17. 6.10.1958. lk 385.

[2]ELi 24 ametlikku keelt: bulgaaria, eesti, hispaania, hollandi, horvaadi, iiri, inglise, itaalia, kreeka, leedu, läti, malta, poola, portugali, prantsuse, rootsi, rumeenia, saksa, slovaki, sloveeni, soome, taani, tšehhi ja ungari keel.

kirjutada ükskõik millisele institutsioonile, organile või asutusele ühes neist keeltest ja saada vastuse samas keeles.

EESMÄRGID

ELi keelepoliitika põhineb keelelise mitmekesisuse austamisel kõigis liikmesriikides ja kultuuridevahelise dialoogi loomisel kõikjal ELis. Selleks et vastastikust austust praktikas rakendada, edendab EL võõrkeelte õpetamist ja õppimist ning kõigi kodanike liikuvust konkreetsete hariduse ja kutseõppe programmide kaudu. Võõrkeeleoskust loetakse üheks põhioskuseks, mille ELi kodanikud peavad omandama, et parandada oma haridus- ja tööhõivevõimalusi. EL teeb samuti koostööd liikmesriikidega vähemuste kaitsmiseks, mille aluseks on Euroopa Nõukogu Euroopa regionaal- või vähemuskeelte harta.

17. novembril 2017 Göteborgis toimunud sotsiaaltippkohtumisel esitas komisjon idee luua 2025. aastaks Euroopa haridusruum, kus „enamik inimesi räägib lisaks oma emakeelele veel kahte keelt“ (COM(2017)0673). Samast põhimõttest lähtudes võttis nõukogu 22. mail 2019 vastu soovitus tervikliku lähenemisviisi kohta keelte õpetamises ja õppimises (COM(2018)0272). Oma soovitusel kutsub nõukogu liikmesriike üles hoogustama keeleõpet enne kohustusliku haridustee lõppu ning andma rohkematele keeleõpetajatele võimalusi õppida välismaal ja edendada uuenduslikke õpetamismeetodeid, kasutades selliseid vahendeid nagu [School Education Gateway](#) ja [eTwinning](#).

SAAVUTUSED

A. Poliitilised arengusuunad ja keeleuuringute toetamine

1. Keeleoskuse andmete võrreldavus

Komisjon avaldas 2005. aastal teatise Euroopa Parlamendile ja nõukogule Euroopa keeleoskuse näitaja kohta ([COM\(2005\)0356](#)). Näitaja on vahend, mille abil saab mõõta üldist keeleoskust igas liikmesriigis. Euroopa Liit soovitab kasutada ka Euroopa Nõukogu koostatud [Euroopa keeleõppe raamdokumendi – õppimine, õpetamine ja hindamine](#). Selle vahendi eesmärk on luua läbipaistev, järjepidev ja üldine alus keeleprogrammide ja õppekavade väljatöötamiseks, õpetamis- ja õppematerjalide kujundamiseks ning võõrkeeleoskuse hindamiseks^[3]. Seda kasutatakse praegu laialdaselt Euroopas ja teistel kontinentidel.

2. ECML ja Mercator

EL teeb tihedat koostööd kahe keeleuuringute keskusega – [Euroopa Nõukogu Euroopa Nüüdiskeelte Keskusega \(ECML\)](#) ning [Euroopa mitmekeelsuse ja keeleõppe uurimiskeskusega Mercator](#). ECML edendab keeleõppes tippkvaliteeti ja uuenduslikkust ning aitab eurooplastel tõhusamalt võõrkeeli õppida. ECMLi põhieesmärk on aidata liikmesriikidel rakendada tulemuslikku keeleõppepoliitikat ning selleks on peatähelepanu koondatud keeleõpetusele ja -õppele, edendatakse dialoogi ja parimate tavade vahetust ning toetatakse programmiga seotud võrgustikke ja teadusprojekte. Mercatori töö käsitleb teadmiste omandamist ja inventeerimist,

[3]<https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>

uurimist, levitamist ja rakendamist koolis, kodus ja kultuurielus osalemise kaudu toimuva keeleõppe valdkonnas. Selle töö keskendub peamiselt Euroopa piirkondlikele ja vähemuskeeltele^[4].

3. Euroopa kirjaliku tõlke magistripogramm

[Euroopa kirjaliku tõlke magistripogramm \(EMT\)](#) on kvaliteedimärk, mis näitab ülikoolide tõlkeprogrammide vastavust kokkulepitud kutsestandarditele ja turu vajadustele. Euroopa kirjaliku tõlke magistriprogrammi peamine eesmärk on edendada tõlkekoolituse kvaliteeti ja julgustada kõrgetasemelisi tõlkijaid asuma tööle ELis. Euroopa kirjaliku tõlke magistriprogrammiga soovitakse tõsta tõlkijaameti staatust ELis.

B. Tegevusprogrammid

1. Programm „Erasmus+“

[Erasmus+](#) on ELi haridus-, koolitus-, noorte- ja spordiprogramm aastateks 2014–2020. Keeleõppe ja keelelise mitmekesisuse edendamine on selle programmi üks konkreetseid eesmärke. [„Erasmus+“ programmijuhendis 2019](#) on öeldud, et „keeletoe pakkumiseks loodud võimaluste eesmärk on muuta liikuvus tõhusamaks ja tulemuslikumaks, parandada õpitulemusi ja aidata seega kaasa programmi erieesmärgi saavutamisele“ (lk 9). [„Erasmus+“ veebipõhist keeletuge](#) pakutakse liikuvusmeetmetes osalejatele, et aidata neil vastuvõtva riigi keelt õppida. Programmiga „Erasmus+“ soodustatakse innovatsioonialast ja heade tavade vahetamiseks tehtavat koostööd keeleõpetuse ja -õppe valdkonna partnerluste kaudu. Programmist „Erasmus +“ rahastatakse ka igal aastal arvukaid programme, millega toetatakse viipekeelte õpetamist ja õppimist ning edendatakse teadlikkust keelelisest mitmekesisusest ja vähemuskeelte kaitsmist.

Euroopa Parlament võttis 28. märtsil 2019 vastu seadusandliku resolutsiooni jätkuprogrammi (2021–2027) ettepaneku kohta^[5]. Pärast 2017. aasta Göteborgi tippkohtumist avaldatud ettepaneku eesmärk on tõhustada keeleõpet eelkõige veebivahendite laialdasema kasutamise abil. Ettepaneku 1. põhimeetmega toetatakse keeleõppevõimalusi, sh õpirännet toetavate keeleõppevõimaluste loomist.

2. Programm „Loov Euroopa“

Programmi „Loov Euroopa“ kaudu toetatakse raamatute ja käsikirjade tõlkimist [alaprogrammi „Kultuur“](#) raames.

3. Euroopa keeltepäev

Kuna 2001. aastal korraldatud Euroopa keelteaasta oli väga edukas, otsustasid EL ja Euroopa Nõukogu hakata iga aasta 26. septembril tähistama [Euroopa keeltepäeva](#), mil organiseeritakse mitmesuguseid keeleõpet toetavaid üritusi kõikjal ELis. Selle algatuse eesmärk on suurendada kodanike teadlikkust Euroopas kõneldavatest paljudest keeltest ja ergutada inimesi keeli õppima.

4. Euroopa keelemärk

[Euroopa keelemärk](#) on komisjoni antav auhind, millega soovitakse ergutada keelte õpetamise ja õppimisega seotud uusi algatusi, tunnustada uusi keeleõppe

[4]<https://www.mercator-research.eu/en/about/about-mercator-research-centre/>

[5][Vastuvõetud tekstid, P8_TA\(2019\)0324.](#)

meetodeid ja tõsta teadlikkust piirkondlikest ja vähemuskeeltest. Auhind antakse kõigi osalevate riikide projektide hulgast kõige uuenduslikumale keeleõppeprojektile, võõrkeeleõpingutes parimaid tulemusi saavutanud üksikisikule ja parimale keeleõpetajale.

5. Juvenes Translatores

Igal aastal korraldab komisjon 17-aastastele koolinoortele tõlkevõistluse ja tunnustab iga liikmesriigi parimat noort tõlkijat auhinnaga [Juvenes Translatores](#). Õpilased võivad tõlkida ükskõik millisest Euroopa Liidu ametlikust keelest mõnda teise ELi ametlikku keelde.

EUROOPA PARLAMENDI ROLL

A. Keeleline mitmekesisus

Kõigepealt tuleb rõhutada, et Euroopa Parlament on oma kommunikatsioonistrateegias kehtestanud täieliku mitmekeelsuse poliitika, mille kohaselt kõik ELi keeled on võrdselt tähtsad. Kõik parlamendi dokumendid tõlgitakse kõikidesse ametlikesse keeltesse ja igal Euroopa Parlamendi liikmel on õigus võtta sõna enda valitud ELi ametlikus keeles.

Oma 24. märtsi 2009. aasta resolutsioonis „Mitmekeelsus: Euroopa rikkus ja ühine kohustus“^[6] kinnitas Euroopa Parlament oma toetust ELi poliitikalise mitmekeelsuse valdkonnas ja kutsus komisjoni üles töötama välja meetmeid keelelise mitmekesisuse edendamiseks.

Euroopa Parlament võttis 11. septembril 2018 vastu resolutsiooni keelelise võrdõiguslikkuse kohta digitaalajastul^[7]. See põhineb parlamendi teaduslike ja tehnoloogiliste valikute hindamise esinduskogu taotlusel tehtud [uuringul](#). Parlament kutsub selles resolutsioonis Euroopa Komisjoni üles hindama, millised oleksid kõige sobivamad vahendid keelelise võrdõiguslikkuse tagamiseks digitaalajastul, ning töötama välja tugeva ja koordineeritud mitmekeelse digitaalse ühtse turu strateegia.

Alates 2007. aastast on Euroopa Parlament igal aastal välja andnud [filmiauhinda LUX](#). Auhinnaga kaasneb lõppvooru jõudnud filmide subtitreerimine Euroopa Liidu 24 ametlikku keelde.

Euroopa Parlament võttis 28. märtsil 2019 vastu seadusandliku resolutsiooni programmi „Loov Euroopa“ (2021–2027) loomise ettepaneku kohta^[8]. Programmi eesmärkidele pühendatud artiklis rõhutatakse, et arvesse tuleb võtta „eri riikide eripära, sealhulgas erilises geograafilises või keelelises olukorras olevad riigid ja piirkonnad“. Samuti lisati erisäte Euroopa audiovisuaalse sisu subtiitritega varustamise, dubleerimise ja audiokirjelduste kohta, et toetada riigiüleste Euroopa teoste rahvusvahelist müüki ja levitamist kõikidel platvormidel.

B. Vähemuskeelte toetamine

23. novembril 2016 võttis Euroopa Parlament vastu resolutsiooni viipekeelte ja elukutseliste viipekeele tõlkide kohta^[9]. Selle eesmärk oli rõhutada, et kurtidest,

[6]ELT C 117E, 6.5.2010, lk 59.

[7]Vastuvõetud tekstid, P8_TA(2018)0332.

[8]Vastuvõetud tekstid, P8_TA(2019)0323.

[9]ELT C 224, 27.6.2018, lk 68.

pimekurtidest ja vaegkuuljatest kodanikel peab olema viipekeele, subtiitrite, kõne tekstiks muutmise ja/või alternatiivsete suhtlusvormide kaudu (sh suulised tõlgid) juurdepääs samale teabele ja suhtlusele nagu teistel kodanikel. Resolutsioonis tunnustatakse ka ELi institutsioone, kes juba pakuvad juurdepääsetavust avalikele üritustele ja parlamendikomisjonide koosolekutele.

Euroopa Parlament võttis 2013. aastal vastu resolutsiooni Euroopa ohustatud keelte ja keelilise mitmekesisuse kohta Euroopa Liidus^[10], milles kutsutakse liikmesriike üles pöörama rohkem tähelepanu Euroopa ohustatud keeltele ning pühendumata liidu keele- ja kultuuripärandi mitmekesisuse kaitsele ja edendamisele.

7. veebruaril 2018 kiitis Euroopa Parlament heaks resolutsiooni vähemuste kaitse ja mittediskrimineerimise kohta ELi liikmesriikides^[11]. Selles resolutsioonis kutsutakse liikmesriike üles tagama, et järgitaks õigust kasutada vähemuskeelt, ja kaitsma liidu keelilist mitmekesisust. Samuti nõutakse selles keeleõiguste austamist kogukondades, kus on rohkem kui üks ametlik keel, ning kutsutakse komisjoni üles edendama aktiivsemalt piirkondlike ja vähemuskeelte õpetamist ja kasutamist.

Pierre Hériard
12/2019

[10][ELT C 93, 9.3.2016, lk 52.](#)

[11][ELT C 463, 21.12.2018, lk 21.](#)

